

Nhân Văn Giai Phẩm do hai nhóm b n h p tác đ u hành: Nguy n H u Đang, Tr ng T u, Tr n Thi u B o ba ng i b n thân, trong kháng chi n, đã t ng ch tr ng vi c xu t b n l i các tác ph m có giá tr th i ti n chi n. Và Lê Đ t, Hoàng C m, là hai ng i b n thân đã làm t Giai Phẩm mùa xuân

Trang nh t t Nhân Văn s m t (1956)
(Ngu n : T l i u G. Boudarel)

Văn Giai Phẩm do hai nhóm b n h p tác đ u hành: **Nguy n H u Đang, Tr ng T u, Tr n Thi u B o** ba ng i b n thân, trong kháng chi n, đã t ng ch tr ng vi c xu t b n l i các tác ph m có giá tr th i ti n chi n. Và **Lê Đ t, Hoàng C m**, là hai ng i b n thân đã làm t Giai Phẩm mùa xuân. Nhân Văn do Nguy n H u Đang, Lê Đ t, trách nhi m bài v . Giai ph m do Tr ng T u trông nom. Giai ph m xu t hi n tr c nh ng Nhân Văn v n đ c coi là "đ u não" c a phong trào.

Trong vòng 4 tháng, t cu i tháng 8 đ n cu i tháng 12/56, phong trào đòi h i dân ch và t do t t ng bùng lên v i hai t báo chính: Nhân Văn và Giai Phẩm do nhà xu t b n Minh Đ c (Tr n Thi u B o) in ho c giúp đ in n. Ph n l n nh ng ng i vi t cho Nhân Văn đ u có m t trên Giai Phẩm và ng c l i.

Nhân Văn Giai Phẩm do hai nhóm b n song song h p tác đ u hành:

- **Nguy n H u Đang, Tr ng T u, Tr n Thi u B o** là ba ng i b n, trong kháng chi n, đã t ng ch tr ng vi c xu t b n l i các tác ph m có giá tr th i ti n chi n (nh ng b lo i tr sau cách m ng) nh Tiêu S n tráng sĩ c a Khái H ng, S đ c a Vũ Tr ng Ph ng, v.v...

- **Hoàng C m, Lê Đ t**, hai ng i b n thân đã tranh đ u đòi t do sáng tác t nh ng ngày đ u

trong quân đội cùng với Trần Dần, Tô Phác, năm 1955, và làm tờ Giai Phẩm mùa xuân.

Năm ngái này là nháng viên gách nán móng, báng nháng cágáng xây dáng cáa há, tá tháng 8 đán tháng 12 năm 1956, đã quy tá đáng cá mát sá đáng văn nghá sĩ trí thác, háp thành phong trào NVGP.

Nhân Văn do Nguyán Háu Đáng, Lê Đát, trách nhiám bài vá. Giai phẩm do Tráng Tô u trông nom. Nhân Văn háng vá con đáng đáu tranh chính trá. Giai Phẩm đi vào chiáu sâu cáa tá táng.

Giai phẩm xuát hián trác vá i Giai phẩm mùa thu táp I (29/8/56), nháng Nhân Văn ván đáng coi là "đáu não" cáa phong trào.

Hián nay, chúng ta cháa thá biát rá vá nái bá tá Giai phẩm vì Tráng Tô u và Trần Thiáu Báo đáu không phát biáu gì, cho đán khi mát. Nháng vá nái bá tá Nhân Văn, chúng ta có thá biát đáng cá phán nào sá thát, nhá tiáng nói cáa nháng thành viên chính.

Phán nhá cháp Phan Khôi tái cuác Hái tháo

vá Lá Tô n năm 1956 (Phá nh : DR)

Ngày 20/9/1956, Nhân Văn sá 1 ra đái, vá mát chính thác tá báo do Phan Khôi làm chá nhiám và Trần Duy thá ký toá soạn. Nháng thác sá, nái bá báo Nhân Văn đã đáng cáu trúc nhá thá nào? Đó là câu hái đáu tiên cán đáng cá giái đáp.

Việc thành lập báo Nhân Văn

Đúng đúng nội sự việc đã xảy ra, chúng tôi dùng hai loạt chữ:

Những bộ n "thú nh n" của các thành viên chính, viết trong đợt đấu tranh chống Nhân Văn Giai Phẩm ở Thái Hà lập, giữa tháng 3 và 4 năm 1958 và những nội tuyên bố của Hoàng Cầm, Lê Đ&t, Trần Duy, trên RFI, những năm gần đây.

Khi nói với cùng một đề kiến, trong hai loạt chữ trên thì những nội "thú nh n" sơ sơ tiên, vì đã được viết trong thời gian bị k&ch xảy ra, thì chữ, nên không bỏ nh& lập, nh& trình ng h&p những nội viết hoặc tuyên bố sau này, nếu thời kỳ qua, trí nhớ có thể sai lạc.

Những với những nội "thú nh n" này, chúng ta cần biết:

1- Những nội "thú nh n" này đã viết trong đi&u kiến nh& thế nào?

- Viết trong "lập h&c" thế nh& (đúng ra là "đ&u trình" thế nh&) ở Thái Hà giữa tháng 3 và 4/58 (có 304 người đi). Chúng tôi sơ đề cập đến không khí gay gắt của hai đợt đấu tranh chống NVGP ở lập Thái Hà trong chống ng VI, ở đây, chỉ xin nêu lên một số điểm liên quan đến các bài "thú nh n", được sơ đề ng trong chống ng này:

- Theo Lê Đ&t, ở hội trình, mọi người đề ng lên "phát hi&n tội" "Nhân Văn". Và "Sau khi tất cả mọi người phát hi&n các tội của Nhân Văn xong rồi, thì mọi điểm lập t Nhân Văn, trình ng người m&t, nh&n tội". Rồi sau đó, các "Nhân Văn" với tội của mình làm "bài khai". "Bài khai phải được c&t thông qua, và nội phải đi&a ra hội trình thông qua nữa, thì anh mọi điểm c& xong". Tức là anh mọi điểm c& v&.

- Nh& thế, những "bài khai" này, đã được viết để áp lực của "đ&u trình" kéo dài trong một tháng, và cũng là bài "trình k&t tội trình" mà mọi thành viên Nhân Văn phải trình mình viết ra. Khi viết, họ không được trao đổi với nhau, sau đó phải đi&c trong trình, trình thông qua, rồi mọi điểm c& cho

hội trưởng nghe và duyệt. Vì những lý do đó, họ khó có thể "khai man" (vì số không đúng với những lý do, lý do khai, câu trả lời khác); vì vậy, chúng ta nên thận trọng, đừng vì một số đơn luận buộc tội những người này, những người kia "khai man" trong tập Thái Hà.

- Vì những điều kiện trên, chúng tôi xem những bài khai hay bài thú nhận này là những văn bản sơ m nh t (viết từ tháng 3/58) thuộc loại m t s s vi c th t đã xảy ra trong nội bộ Nhân Văn.

2- Bài thú nhận của Trần Đức và Lê Đức, "hai tên thực phẩm đồ ng nh t n c", được c/b trích đăng trên hai báo Văn Học số 1 (25/5/1958) và Văn Nghệ số 12 (5/58), bài thú nhận của Hoàng Cầm và Phùng Quán đăng trên Văn Nghệ số 12, của Văn Cao trên Văn Học số 3 (5/6/58), của Trần Đức Thọ trên Nhân Dân số 1532-1533 (23-24/5/58), và trích in một số đơn trong cuốn Bản Nhân Văn Giai Phẩm Trích Tòa Án Đ Luận.

3- Nguyễn Hữu Đăng, Thuy An, Trần Duy, "không được" do tập Thái Hà vì thu c di n nh ng "ph n t x u". Vì vậy, không có bản "thú nhận" của họ.

"Không phải là chỉ Thuy An, anh Trần Duy và ông Phan Khôi không chịu đi học. Ý định nguyện ý ta chia ra: Những người nào hoạt động chính trị mà nguyện ý ta cho là có tính chất phản động, là những phản đối xảy ra thì nguyện ý ta "không cho" đi học lý do: Phan Khôi, Thuy An, Trần Duy "không được" học. Chỉ có những văn nghệ sĩ mà nguyện ý ta cho là những người vì quan điểm lý m lý c, được Đảng chấp thuận giúp đỡ, thì mới được đi học lý do: thôi. Cho nên đi học lý do, gay go thì cũng là một "ưu tiên". (Lê Đức trích lời RFI).

4- Các văn bản "thú tội" phản ánh tâm thức của những người viết: Qua những bài khai, Lê Đức và Trần Đức Thọ giới thiệu phong cách của những trí thức: Chịu trách nhiệm việc mình làm. Không đổ lỗi cho những người khác. Không gọi tên những hành động là tên, là nó, là bản. Có lẽ đó là cách phản ứng của những người Nhân Văn Giai Phẩm trong "điều tra", nó phản ánh không khí trừu tượng, đàn áp, xung đột và thù ghét tập Thái Hà và sự chấp thuận của những người: Trong ba người bị nhận thân Trần Đức, Hoàng Cầm, Lê Đức, thì Lê Đức có bản lãnh hơn cả.

Ý định ra báo

Ý định ra báo là của Nguyễn Hữu Đang. Nguyễn Hữu Đang thuyết phục Hoàng Cầm trực tiếp. Hoàng Cầm viết bản văn 5 ngày thân mật trong nhóm Giai phẩm mùa xuân: Trần Đình, Lê Đức, Tô Phác, Văn Cao và Đặng Đình. Phạm Đông đưa về người, không muộn công tác vì nghi ngờ Nguyễn Hữu Đang là người làm chính trị. Một mặt khác, sau về đàn áp Giai phẩm mùa xuân, Trần Đình và Lê Đức đưa về muộn nghề (một phần vì chuyển gia đình, mới lấy vợ, mới có con...). Hoàng Cầm nhận phần trách nhiệm văn nghệ của Nhân Văn. Đặng Nhân Văn số 2, Lê Đức mới tiếp xúc vào ban biên tập.

Hoàng Cầm thuật lại trên RFI:

"[Sau họp học 18 ngày] Thì lúc bấy giờ anh Đang anh y mới nảy ra một ý: Đang lúc văn nghệ sĩ có nhiều thắc mắc như thế này thì chúng mình nên ra một tờ báo. Tôi bảo: Ra báo thì phải có tiền, chứ tự nhiên ra thế nào được. Anh Đang bảo: Tiền thì tôi sẽ nhờ người đi vay và chắc chắn vài số báo là đã có thể triển khai. (...)

"Đầu tiên tôi không nhận lời, vì lúc bấy giờ tôi đang làm nhà xuất bản của Hội Văn nghệ, nhiều công việc bận rộn. Nhưng mà anh y vẫn không tha. Anh y cứ bám riết lấy. (...) giờ riết lấy tôi và thúc đẩy tôi. Thế rồi cuối cùng tôi cũng phải nhận lời. Bởi tôi cũng dè tính và hay nhận lời". (Hoàng Cầm, RFI, 8/2/2008).

Trong bài "thú nhảm", tháng 3/1958, Hoàng Cầm viết:

"Bản văn tiền ra báo, tôi tán thành tên Tô c [là một người thân thuộc của nhà xuất bản Minh Đức] do Nguyễn Hữu Đang giới thiệu, bắt tiền ra làm việc. Tôi đã đi họp hai lần nhà tên Tô c, lần đầu với Phan Khôi, Nguyễn Hữu Đang, Tô c bàn về tài trợ báo. – Tô c nói tôi lúc đó phần đi mời người đóng góp, chính sách của Đặng nên tôi nghĩ: Báo Văn nghệ hay Văn hoá xã hội cũng được, miễn là ra được, nhưng chỉ tôi biết hiện tại là một văn nghệ, thì tôi không nhận phần văn nghệ, còn ngoài ra ai muốn viết về vấn đề gì, tôi cũng tán thành. Một lần nữa, có Nguyễn Bính, Đang, Tô c bàn về tên tờ báo và mời Nguyễn Bính làm thủ ký tòa soạn, thì tôi nghĩ là "tên báo gì gì cũng được" miễn là có báo ra được". (Hoàng Cầm, Nhớ người thú nhảm buổi đầu, Văn Nghệ số 12, tháng 5/1958).

Như vậy, theo lời Hoàng Cầm, Nguyễn Bính đã có mặt trong những buổi họp trực tiếp khi ra báo Nhân Văn.

Lê Đ&t, k& i trên RFI nh& sau:

"Trong buổi họp văn nghệ đó [h& p h& c 18 ngày], anh Đ&ng có đ& c m& t bài tham luận r& t hùng h& n v& nh&ng sai lầm của lãnh đạo văn nghệ."

Lúc đó Đ&ng có nói m& t câu v& i Nguy&n Đình Thi -Nguy&n Đình Thi lúc y là m& t trong nh&ng ng& i ch& u trách nhiệm Văn Nghệ - Đ&ng nói r&ng: "Th& nào tao cũng ra m& t đ& báo, đ& báo ch& a b& t tên là gì, tao thì không làm đ& c nh&ng đ& cho b& n Giai Phẩm Mùa Xuân nó làm (...)"

"Đ&n lúc ra báo Nhân Văn, cũng đ& i có nh&u khó khăn. Anh Đ&n muốn trực tiếp lo chuyện gia đình vì anh y gặp nh&u khó khăn quá: b& b& t, r& i đ& i ph& i lo cho con cái. Còn tôi lúc đó, tôi cũng muốn nghỉ. Anh Đ&ng đ& i không thuộc nhóm Giai Phẩm Mùa Xuân, anh Đ&ng là m& t cán bộ chính trị cũ, anh y ch& b& t tôi thôi, th& còn quan h& v& i anh em Giai Phẩm Mùa Xuân, anh Đ&ng đ& i không có. Mà các anh đ& Giai Phẩm Mùa Xuân cũng không thích anh Đ&ng. Chúng tôi m& i quy& t đ&nh th& này: Anh C&m đang r& i r& i, b&n giao cho anh C&m; tách anh C&m ra làm việc chung v& i anh Đ&ng". (Lê Đ&t trả l& i phỏng vấn RFI).

Trong bài "thú nh&n", tháng 3/1958, Lê Đ&t viết:

"... Sau buổi họp h& p h& c 18 ngày Nguy&n Hữu Đ&ng cùng v& i Hoàng C&m ra báo. Hoàng C&m đ& t v& n đ& v& i nhóm Giai phẩm mùa xuân."

Văn Cao, Trần Đình, Tô Phác, Đ&ng Đình Hồng, Hoàng C&m và tôi bàn đ& t& m trà Phúc Châu.

"Đ& s& đ&ng ý là không tham gia biên tập vì cho Nguy&n Hữu Đ&ng không phải là ng& i văn nghệ, có th& nh&u đ&ng c& cá nhân không đ& t, hai là đ& p h& p anh em đông quá trong s& đó có nh&u phần đ& ch& y theo, c& h& i không n& m ch& t đ& c, s& mạnh đ&ng (v& t lách đ& u, quá khích b& lãnh đạo đánh)".

(Lê Đ&t, Nh&ng l& i thú nh&n b& c đ& u, Văn Nghệ số 12, tháng 5/1958, trang 74).

Vấn đề vi phạm này, Trần Dần trong bài "thứ nh", viết:

"... Đến lập học m tại tám ngày, Nguyễn Hữu Đang lâu năm học xong, học cả hai này đến ngay phút cuối. Nhưng không có Đang sẽ không có tham luận và những người: Giáp Trung Quốc, ra báo v.v... mà cũng sẽ không có Nhân Văn.

Tất nhiên chúng tôi trong tôi cũng ngạc nhiên. Tuy đến tình với Nguyễn Hữu Đang, song không đến tình với phương pháp (...).

Nguyễn Hữu Đang đến kéo nhóm Giai phẩm mùa xuân làm việc cho học ra báo, để tranh với Đảng, vì lâu học đã nghĩ kỹ đó có việc để có thể kiểm soát được. Về phương diện này không muốn tham gia của nhóm Giai phẩm mùa xuân (vì hiểu), học kéo đến những người. Để tiên là Hoàng Cầm (...)

"... Đến khi Nhân văn thông qua bài số 1, tôi đến, thấy học đến tập nham quá, mình đến đây là đến, nên nên a chúng tôi. Lúc đó tôi đã nghĩ Nguyễn Hữu Đang, cho là thế quá, việc để gì cũng đến nh để ra công khai, tôi cho rằng học sẽ làm học phong trào của lập học m tại tám ngày thôi. Sẽ là kỹ thuật và những học đến. Nên tôi đến để tìm hiểu về dùng Hoàng Cầm, Lê Đức mà ghim học đến." (Trần Dần, Những người thú nh bộ của, Văn Nghệ số 12, 5/1958, trang 61).

Trần Dần vì nghi ngờ Nguyễn Hữu Đang, không muốn tham gia, những cũng không học. Nhưng vậy, trong nội bộ Nhân Văn, từ đến, đã có những khuynh hướng khác nhau: Nguyễn Hữu Đang muốn mở rộng cuộc tranh đấu sang chính trị: đòi hỏi do dân chủ. Hoàng Cầm thì thế nào cũng được. Trần Dần chỉ muốn đòi hỏi do sáng tác. Lê Đức giữ vị trí trung gian: Đợi ý với Nguyễn Hữu Đang về để tranh đấu do dân chủ những muốn học con đến sáng tác.

Đó là những "khó khăn" mà Lê Đức muốn nói đến khi lập Nhân Văn, những không chỉ có những "khó khăn" nội bộ, mà còn có những khó khăn do áp lực bên ngoài. Một chế độ những "rừng rậm" những vậy, lãnh đạo không thể không biết. Và Trung Quốc đã tìm cách khuyến khích Nhân Văn để ý đến làm báo để lập, bằng cách nói riêng với những người.

Bộ chính trị khuyến khích nên bỏ ý đến ra báo

Hoàng Cäm kä trên RFI: "...Trä c khi ra báo thì các anh em đã rä mä ch nói vä i nhau rä i, cho nên tin ä c đä u đä n tai lãnh đä o cä. Thì lãnh đä o, ä c là bä chính trä, đã bä trí cho cho ông Võ Nguyên Giáp mä i Nguyän Hä u Đäng lên nói chuyän, mä i riêng đä y. Còn ông Lê Đä c Thä, lúc bä y giä cũng là bä chính trä, thì mä i Lê Đä t và ông Lê Liêm lúc bä y giä là Täng đä c phó Täng đä c chính trä (vä sau này ông ä y mä i chuyän sang làm Thä träng Bä giáo đä c), thì mä i tôi. Nhä vä y là ba ông ä y viên bä chính trä gä p nhäng ngä i i chä chä t đä a Nhân Văn, và nä u mà ba ông ä y thuyät phä c đä c ba ngä i i đó đäng ra báo, thì thôi, coi nhä là yên ä n đä, không có chuyän n gì. Ông Lê Liêm gä p tôi đä n ba buä i ä i trong nhà khách đä a quân đä i, ông Giáp thì gä p anh Đäng, ông Lê Đä c Thä gä p anh Lê Đä t, ä t nhiên là đä nói đä n chuyän ra ä báo, thì hä cũng ä y tình đäng chí, tình bä n bè, khuyên bä o, chä không phä i đä ra ä nh gì. Ông Lê Liêm gä p tôi rä t khiäm ä n, nói hä t nhäng cái đäng có thä có nhäng sai ä m này, sai ä m khác v.v... trong vä c lãnh đä o vä n gä. Tä ông ä y nói ra đä cho mình hä u và yên tâm là đäng cũng bä t đä y, đä đäng sä a đä n, đä cho mình muä n nói cái gì vä đäng trên ä báo đä a mình thì mình rút đi, rút lui cái ý kä n trên báo ä y đi. Mä c đích đä a nhäng cuä c gä p đó là nhä thä. Khä mä t nä i là lúc bä y giä nhäng thä c mä c đä a anh em vä n gä nó ä n ã ä m. Mà nó nhä u cái sâu sä c ä m, cho nên anh Đäng anh ä y kiên quyät là không, đä phä i ra báo, phä i ra báo thì mä i nói đä c. Anh Đäng kiên quyät ra báo. Tôi thì ra cũng đä c mà không ra cũng đä c. Thä là trong nä i bä đä a mä y anh em hoä t đäng nhä t trong báo Nhân Văn là Nguyän Hä u Đäng, Lê Đä t và tôi cùng thäng nhä t vä i nhau là đä ra. Thä là ra đä c Nhân Văn sä 1".
(Hoàng Cäm, RFI, 8/2/2008).

Viä c mä i Phan Khôi làm chä nhiä m

Viä c này do Nguyän Hä u Đäng nghĩ ra. Lê Đä t kä : "Đäng bä o: "Hay là mä i cä Phan Khôi? Mà cä Phan Khôi cũng ä i không thân gì vä i Đäng ä m. Thä là anh Hoàng Cäm đä c cä đä n mä i cä Phan Khôi. Phan Khôi khäng nhäng ä i ngay" (Lê Đä t trä ä i RFI).

Viä c mä i Trän Duy làm thä ký toà soä n

Ha sĩ Trần Duy (DR)

Trän Duy, nói trên RFI:

"Tôi không bä t Trän Đä n, tôi cũng không bä t Hoàng Cäm. Mãi sau buä i hä p ä 51 Trän Häng Đä o, đä a bài Nhä t đä nh thäng cä a Trän Đä n -hôm đó là cuä c hä i rä t ä n- kä t ä i bài đó [Buä i

"h&i n" c&a H&i vẫn ngh&, đánh Tr&n D&n (v&ng m&t) v&i 150 ng& i d&, m&t bu&i i g&a tháng 2/1956, ch&a xác đ&nh đ&c ngày]. Tôi v&i ông Phan Khôi ng&i g&n nhau (...) Ng& i ta quy r&ng Tr&n D&n nh& th& là ng& v& đ&ch, b& gián đ&p (...). Ông Phan Khôi nói v&i tôi: Quy cho ng& i ta là gián đ&p, là chính tr&, nhanh quá, r&t nguy hi&m (...). Vì th& tôi không quen b&t nh&ng ng& i này nh&ng vì ông Phan Khôi, tôi đ&ng trên quan đ&m c&a ông Phan Khôi, tôi r&t &ng h& ông Tr&n D&n mà tôi không b&t ông Tr&n D&n là ai c&. Tôi cũng không b&t ông Hoàng C&m. Tôi b&t anh Lê Đ&t vì tôi cùng v& báo Văn Ngh& (...). Do ông Phan Khôi tôi b&t nhóm Lê Đ&t và Tr&n D&n". (Tr&n Duy tr& i RFI, tháng 7/2008).

Cũng v& vi&c này, Hoàng C&m vi&t trong bài "thú nh&n" tháng 3/58, nh& sau:

"Ch& có vi&c Nguy&n H&u Đ&ng m&i tôi làm th& ký toà so&n là tôi không nh&n, lý do ch& vì s& trách nhi&m, mu&n đùn trách nhi&m cho ng& i khác. Tôi đã đùn cho Tr&n Duy trong m&t bu&i tình c& g&p Tr&n Duy & nhà Minh Đ&c. Tôi g&i nó lên gác nhà tên Đ&ng, g&i i th&u nó v&i tên Đ&ng. Tr&n Duy nh&n l&i ngay." (Hoàng C&m, Nh&ng i thú nh&n b&c đ&u, Văn Ngh& s& 12, tháng 5/1958).

Ai quy&t đ&nh n&i dung bài v& báo Nhân Văn?

Trong bài "thú nh&n", Lê Đ&t vi&t:

"Tôi tham gia Nhân văn v&i ý th&c là ng& i lãnh đ&o lý lu&n c&a t& báo vì tôi cho tôi v&ng vàng h&n Nguy&n H&u Đ&ng. Ban biên t&p lúc đó g&m b&n ng& i: Nguy&n H&u Đ&ng, Tr&n Duy, Hoàng C&m và tôi." (Lê Đ&t, Nh&ng i thú nh&n b&c đ&u, Văn Ngh& s& 12, tháng 5/58, trang 75).

V&y trong b&n ng& i: Nguy&n H&u Đ&ng, Tr&n Duy, Hoàng C&m và Lê Đ&t, ai quy&t đ&nh n&i dung t& báo?

Tr&n Duy tr& i trên RFI:

"Tôi đọc bài viết là do Đàng và Đọt quy t định và bài viết tôi phải nộp vào tôi, khi thì u bài học c mise mà không có thì b o tôi làm cái remplissage tôi phải trả ng học c thu đ n bài này, bài n , trang m y, trang m y có tranh, thì b o tôi làm. Sự th t ra quy t định bài viết phải n là Đàng, quy t định n i dung bài là Đọt. Còn th y cò th y k n là ông Văn Cao. Ông Trần D n, ông Hoàng C m là đ ng sau ng. Ng i ch đ ng và tr c t p v i tôi là Lê Đọt, ng i ch đ ng bài viết là ông Nguyễn H u Đàng. Tôi nhiên là tôi không quy t định đ c bài viết r i, nh ng có bài nào c n thì t thì Lê Đọt b o: Ông viết đi, viết n đ này ông viết đ c, ông viết h tôi, ví d nh t do sáng tác hay là gì đó thì ông c viết, ông l i h i có cái gì ng humour thì ông làm cho tôi... không phải chuyên c i, nh ng chuyên th i s ông đi góp nh t các n i. Thì tôi phải trách m c đó và tôi đ TD, là Trần Duy đó. Sau khi mise nh ng bài chính r i thì tôi là ng i phải remplissage phải c a t báo. Sự th c ra ng i ta không bao giờ h i ông Phan Khôi viết m t cái gì c .(Trần Duy trả l i RFI)

V n theo l i Trần Duy, Lê Đọt và Nguyễn H u Đàng th ng hay cãi nhau. V y s b t đ ng ý k n đó là gì? Có phải v m c tiêu đ u tranh, hay là cái gì khác?

Lê Đọt viết trong bài "thú nh n":

"V m c tiêu đ u tranh c a Nhân văn: M t m t, l t đ b phải n lãnh đ o mà tôi cho là bè phái (đ ng chí T H u, Hoài Thanh, Nguyễn Đình Thi), m t m t n a đ u tranh v i Trung ng v t do dân ch , tôi tán thành nh ng v n mu n đ u tranh b ng hình th c văn ngh . Lúc đó tôi có khuyên Hoàng C m nên đ y m nh m t văn ngh c a t báo còn phải n đ u tranh cho t do dân ch thì làm m t phải n nh thôi" (Lê Đọt, Thú nh n).

"Xét cho cùng lúc đ u tôi v i Nguyễn H u Đàng ch khác nhau v ch n thu t. Tuy không tham gia biên p nh ng khi in s 1 th nh thơ ng tôi cũng có đ n".(Lê Đọt, Thú nh n).

Nhân văn s 1: Ra ngày 20/9/56, g m nh ng bài chính: bài th Nhân câu chuyện m y ng i t t c a Lê Đọt; bài Ti n t i xét l i m t v án văn h c: Con ng i Trần D n c a Hoàng C m, b c tranh Nguyễn Sáng v Trần D n v i v t s o trên c ; và bài Lu t s Nguyễn M nh T ng trả l i v v n đ m r ng t do dân ch .

Nhân văn s 2: Ra ngày 30/9/1956, v i ba bài chính: Phải n đ u cho trăm hoa đua n c a Trần Duy; Đào Duy Anh trả l i v v n đ m r ng t do dân ch và bài Trả l i b n Nguyễn Ch ng

và báo Nhân Dân, do Nguyễn Hữu Đang viết.

Nhân văn số 3: Nhân Văn số 3 (ra ngày 15/10/1956), xác định rõ ràng họ nđông là tranh đấu cho tđ do dân chủ với hai bài chính Nđông phát triển dân chủ của Trần Đäc Thọ và Đäng Văn Ngọc trở lại với mđrông tđ do dân chủ.

Sau Nhân Văn số 3, có hai số viết quan trọng xảy ra: Trung đäng tđ của đäm và Trần Duy lên gặp thđ đäng Phạm Văn Đäng.

Trần Duy lên gặp Phạm Văn Đäng

Trần Duy thuät lại trên RFI:

"Tôi gặp anh Phạm Văn Đäng, ông Đäng gọi tôi lên, khi đó là số 3 rồi. Khi đó có những tin đän là Nhân Văn muốn ngđ với những mouvement, những phong trào đòi dân chủ ở Hung hay là ở Nam Tđ gì đó, thì anh Đäng có cho gọi ban biên tập và tòa soạn lên, cùng anh em bạn Trần Duy lên gặp, thì tôi lên. Với tôi lên gặp ông Đäng cũng có một số anh em tán thành, một số không tán thành, cho rằng những thứ là tự mình ràng buộc với... chính quyền.

Ở những tôi nghĩ rằng anh không thể nào viết chính quyền đäc và anh không thể nào viết khi tự của của đäng đäc, không thể chấp nhận là đäc nó, làm cái gì cũng phải nằm trong cái số tự của của đäng thôi. Tôi lên gặp ông Đäng. Thái đäc của ông Đäng rất dễ mến, gặp tôi bạn: Tôi hiện nay rất bận (...), tôi nghĩ cho anh Phan Mđ thay tôi đi gọi quyät những vấn đề gì của anh em còn viết những mđ, theo tôi thì đäng nói chấp đấu tranh, các anh cần gì, yêu cầu gì, các anh cần viết đä ra và chúng tôi gọi quyät chấp đäng đấu tranh, đòi hỏi cái gì mà phải đấu tranh (...). Ông Đäng đi thì tôi nghĩ nói chuyện với anh Phan Mđ, anh Phan Mđ bạn: Các anh cần gì, vấn đề tài chính thì tự nhiên chính phủ làm đäc với các đó, các anh cần mua gì thì chúng tôi cần gọi cho các anh mua.

Xong với nghĩ tôi viết gặp anh em một cái quán nhỏ ở Hàng Nón, mấy người đi đäy, có Văn Cao, Nguyễn Hữu Đang, Lê Đät, ... và tôi. Một lúc thì Đäng đän, tôi nói chuyện tôi gặp những thứ tự của mấy người, tự Lê Đät, đäu cho rằng ng thái đäc của tôi là thái đä đäu hàng"(Trần Duy, trở

li RFI).

[Theo tin trong Nhân Văn số 3: Số 1 báo Nhân Văn phải bán giá cao hơn các báo khác, vì "chức của Cơ Quan Mật Vụ Trung ương cung cấp giấy để in 2000 số", trong khi số 2, in 6000 và số 3, in 7000 số, vì vậy phải mua thêm giấy ngoài thị trường với giá đắt gấp đôi giá mua được". Tin trong Nhân Văn số 4: "Kỳ này, in 12.000 số, mà vẫn không đủ cho Số Báo Chí và Mật Vụ Trung ương cung cấp giấy để in 2000 số, tuy chúng tôi đã nhiều lần xin thêm].

Trung ương tổ chức tọa đàm

Vị trí của Trung ương tổ chức tọa đàm, Võ Hồng Công, Chủ tịch Ủy ban Tuyên huấn, trong bài tường thuật "Cuộc đấu tranh giai cấp trên mặt trận văn nghệ hiện nay" (Văn Nghệ quân đội, số 6, tháng 6/58), viết:

"Ngày 11 khi chúng xuất bản "Giai phẩm mùa thu" 1 và Nhân Văn số 1, giới văn nghệ sĩ ta đã thấy rõ tính chất phản động của chúng, nên đã kịp thời phê phán chúng trước công luận nhân dân. Trung ương Đảng Lao động Việt Nam muốn mở đường cho chúng hành động, nên tuy rút bản vẽ công tác sai lầm từ khi thành lập, cũng đã để thì giới giấy cho chúng đi bán, để nghe chúng phát biểu thực mánh ngoáy và nghe chúng phê bình lãnh đạo của cán bộ phụ trách văn nghệ của Đảng rồi khuyên bỏ chúng nên làm và nhúng vớ nên tránh".(Hồng Công, Văn Nghệ quân đội, số 6, tháng 6/58, trang 36).

Theo tin trên Nhân Văn số 4 (5/11/56), thì ngày 20/10/56 bắt đầu cuộc tọa đàm giữa đội ngũ ban chấp hành Trung ương Đảng Lao động Việt Nam và các ngành văn hóa nghệ thuật. Ba buổi tọa đàm này được tổ chức như sau: ngày: 20, 21, và tối 23/10/56. Nhân Văn được cử ba đội biểu diễn tham dự.

Như vậy những buổi tọa đàm này không chỉ dành riêng cho Nhân Văn. Một trong ba người của Nhân Văn đi dự tọa đàm là Trần Dần. Hai người kia có thể là Lê Đạt và Nguyễn Hữu Đang.

Lê Đạt viết trong bài thú nhận:

"Sau cuộc t& a đàm với Trung && ng, tôi viết bài "Hoan nghênh Trung && ng Đ& ng & ng nghe cán bộ và quần chúng" để gây thanh th& cho báo Nhân văn. Mục đích khác tôi luôn luôn để kích chuyên chính vô sản mà tôi cho là để c& tài. Tôi tung ra trong anh em & p luận: "Tôi khi viết hoà bình mục đích để && ng để quần chúng và để a ch&, Đ& ng chữa nh& m mũi dùi chuyên chính vào nhân dân." (Lê Đ& t, Thú nh& n)

Trên Đ& n viết lại "thú nh& n" như sau:

"Khoa ng Nhân văn số 3, tôi để c& đi gặp Trung && ng Đ& ng. Tôi chú ý đến kết án số lãnh đạo văn nghệ tr& c, và đòi trăm hoa đua nở. Song mục đích nói c& rồi nên thôi (sau có viết bài đăng báo Nhân văn). Trước cuộc họp t& a đàm này, Nguyễn Hữu Đang có họp [Nhân Văn] tôi không đến, nội dung đâu như chú ý đến ra mục đích để c& biệt, rồi để ng cuộc t& a đàm với Trung && ng đem mục đích phát biểu phê phán ra công khai đánh vào Đ& ng". (Trên Đ& n, Thú nh& n).

Theo nội khai trên đây của Tr& n Đ& n, thì số 3, Tr& n Đ& n không còn "ngoài" Nhân Văn (nh& ông đã khai & đ& n trên) mà đã vào trong Nhân Văn, vì để c& đi gặp Trung && ng. Tr& n Đ& n đến dự buổi t& a đàm này với mục đích "kết án số lãnh đạo văn nghệ" và "đòi hỏi trăm hoa đua nở", nhưng chủ a kết nói thì "mục đích đã nói c& rồi". Tuy ông không cho biết mục đích nói là như thế nào, nhưng buổi này chủ ng & nhóm NVGP, để đi đến với Trung && ng Đ& ng, trong các buổi họp đàm tháng 10/56, có viết để t& khoát không số hãi gì c&. Và đi đến t& a đàm với & còn viết hai bài viết mục nh& trên Nhân Văn số 4:

- Bài "Sự thất vọng xúc phạm thi sĩ Nguyễn Bính và báo Trăm Hoa" ký tên Nguyễn Quan Sát (có thể là của Nguyễn Hữu Đang) nêu lên việc Nguyễn Bính bị hành hung vì không đăng bài để kích Nhân Văn trên báo Trăm Hoa, và yêu cầu Thủ tướng (Ph& m Văn Đ& ng) lưu ý việc này.

- Bài "Hoan nghênh Trung && ng Đ& ng & ng nghe cán bộ và quần chúng" ký tên Nhân Văn, do Lê Đ& t viết, để cao hàng để ng của "anh em văn nghệ đã để ng trong hàng ngũ tiên phong để tranh cho & do dân chúng" và chủ trích nội ng & đã gán cho & cái mũ "ph& n để ng".

Về phía Trung && ng Đ& ng, kết quả các buổi họp đàm để c& Võ Hồng Công để ng đánh giá như sau:

"... Chúng đã có tình cảm đối với. Chúng nhận ra chúng đã không nghe theo lời khuyên báo chí thành thực ý của Trung ương, mà còn là đối tượng bị bưng bít để tuyên truyền xuyên tạc, thổi phồng cao uy tín và tiến hành hoạt động phá hoại. Chúng nhận ra chúng đã không chịu được phạm vi đấu tranh nội bộ và vẫn vẫn vẫn nhưng mà chúng còn có tình chuyển sang chống đối và chính trị công khai và trở nên trở ngại.

T& Nhân văn số 4 trở đi, tức là sau khi bị nhận phạm cách mạng ở Hung-ga-ry để có biện pháp giúp đỡ, đã thực hiện để có và báo chí nhận phạm cách mạng ở Buy-đa-pet, thì chúng đã chuyển hướng sang chống đối bộ chính trị, kích động quần chúng bị tình cảm đối với Đ&ng và Chính phủ ta nhân lúc Quốc hội đang họp". (Hội nghị Cán bộ, Văn Nghệ quân đội, số 6, tháng 6/58, trang 36).

Việc T& đàm phán Trung ương và việc Trần Duy lên gặp thủ tướng Phạm Văn Đồng không có kết quả: Nhân Văn số 4 nghiêng hẳn sang đấu tranh chính trị.

Ngõ quật chính trị của Nhân văn số 4

Nhân Văn số 4 ra ngày 5/11/1956, Nguyễn Hữu Đang là người tiên ký tên thật, trong bài xã luận chính Cán bộ phải chính quy hơn nữa, ông đứng về phía của phe xây dựng một nhà nước pháp trị.

Ngoài hai bài Sở thích và xúc phạm thi sĩ Nguyễn Bính và báo Trăm Hoa, và Hoan nghênh Trung ương Đ&ng là nghe cán bộ và quần chúng, đã nói như trên, Trần Duy viết bài Thành thực đấu tranh cho tổ do dân chủ, trích động cơ tình đàn áp từ Nhân Văn. Phùng Cung xuất hiện với truyện ngắn Con ngựa già của chúa Trần. Văn Cao đăng bài Nhưng ngày báo hiêu mùa xuân. Thanh Châu viết phóng sự Mua hàng mở đầu.

Nhưng bài chính luận và sáng tác trong Nhân văn số 4 mang tính cách đấu tranh chính trị, xã hội rất mạnh mẽ.

Hoàng C& viết trong báo "t& thú":

"T ̣ sau s ̣ 3 Nhân văn, càng ngày tôi càng th ̣ y t ̣ báo b ̣ công kích đ ̣ , nh ̣ t là sau s ̣ 4, Nhân văn b ̣ thi hành k ̣ lu ̣ t, [Nhân Văn b ̣ thi hành k ̣ lu ̣ t vì s ̣ 4, n ̣ p l ̣ u ch ̣ u ch ̣ m. C ̣ nh cáo đ ̣ u c ̣ a chính quy ̣ n]. Tôi b ̣ t đ ̣ u ch ̣ n và mu ̣ n l ̣ ng ra, không ph ̣ i vì t ̣ t ̣ ng ch ̣ ng Đ ̣ ng đã gi ̣ m đ ̣ i mà chính là vì s ̣ , mu ̣ n tìm ch ̣ yên thân, nên tôi l ̣ i c ̣ s ̣ c đ ̣ i v ̣ n đ ̣ ng Tr ̣ n Duy đ ̣ ng c ̣ a báo. - Mu ̣ n l ̣ ng ra không đ ̣ c, tên Tr ̣ n Đ ̣ c Th ̣ o l ̣ i thuy ̣ t ph ̣ c, tôi v ̣ n b ̣ hút vào, nh ̣ ng v ̣ n chân trong chân ngoài ch ̣ ch ̣ c tr ̣ n. - Th ̣ i k ̣ cu ̣ i Nhân văn, cái tính ch ̣ t "văn đ ̣ t, vũ rất" c ̣ a tôi b ̣ u h ̣ n r ̣ t rõ ràng: nghe ý k ̣ n c ̣ a Tr ̣ n Đ ̣ c Th ̣ o, Lê Đ ̣ t, Nguy ̣ n H ̣ u Đ ̣ ng nêu ra nh ̣ ng "trách nh ̣ m v ̣ i l ̣ ch s ̣ " đ ̣ t ̣ p t ̣ c ra báo, tôi cũng th ̣ y ph ̣ i - V ̣ g ̣ p Văn Cao, Tr ̣ n D ̣ n nêu ra v ̣ n đ ̣ "đ ̣ ng c ̣ a báo, vì t ̣ báo đang phiêu l ̣ u, đ ̣ b ̣ đánh ch ̣ t" tôi l ̣ i th ̣ y ph ̣ i." (Hoàng C ̣ m, Thú nh ̣ n).

Qua l ̣ i khai c ̣ a Hoàng C ̣ m thì, sau s ̣ 4, Hoàng C ̣ m, Văn Cao, Tr ̣ n D ̣ n mu ̣ n rút lui, đ ̣ ng c ̣ a báo; trong khi Nguy ̣ n H ̣ u Đ ̣ ng, Tr ̣ n Đ ̣ c Th ̣ o và Lê Đ ̣ t nh ̣ t quy ̣ t t ̣ p t ̣ c ra báo trong h ̣ ng đ ̣ u tranh chính tr ̣ .

Báo Văn Nghệ s ̣ 12 v ̣ i nh ̣ ng l ̣ i "thú nh ̣ n" c ̣ a

Hoàng C ̣ m, Lê Đ ̣ t, Tr ̣ n D ̣ n và Phùng Quán

Vai trò h ̣ ng đ ̣ n t ̣ t ̣ ng c ̣ a Tr ̣ n Đ ̣ c Th ̣ o, và h ̣ ng đ ̣ n văn b ̣ n c ̣ a Lê Đ ̣ t n ̣ i b ̣ t trong Nhân Văn s ̣ 4.

Tr ̣ n D ̣ n khai:

"Tôi Nhân Văn số 4 tôi nhớ n... c... y... u... p... n... h... p... v... n... : Báo có chuyển sang chính trị hay không? Trần Duy ký. Đ... a... m... nhà Trần Duy. Th... c... ra... s... 1... n... Đang, Phan Khôi đã đòi làm chính trị và báo Nhân Văn đã... c... p... n... v... n... đ... do dân ch... m... c... nào đó... i. Âm mưu chính trị có... đó, đ... n... nay nhân th... i... th... gi... i, b... n... h... mu... n... đ... y... m... nh... ph... n... chính trị lên hàng làm sôi s... c... tình hình Việt Nam, gây ra nh... ng... s... bi... n... chính trị, n... u... có th... . Tôi nghĩ th... y... s... nguy... h... m... đó, tuy không rõ. Đ... n... cu... c... h... p... tôi can... h... "sang chính trị s... b... bóp chết ngay." V... n... ch... là cái ý th... c... s... phong trào b... đ... n... th... t... n... ng. Song Trần Đ... c... Th... o (tôi g... p... đ... n... đ... u) h... n... nói: "Văn nghệ và chính trị không th... tách đ... c, không có... do dân ch..., làm sao có... do sáng tác? Báo nên sang m... i... v... n... đ... chính trị tùy cách mà bàn thôi!" Ý... k... n... h... n... có p... oids [có... tr... ng... ng], cu... c... h... p... b... h... n... đ... t... m... i... đ... .

Tình hình gay... t... m... r... i, tôi tìm Văn Cao. Văn Cao b... o "nên v... n... đ... ng... đ... c... a... báo, anh em đ... th... t... h... i, trên có đánh s... b... h... ng! Tôi hoàn toàn đ... ng... ý. Đi v... n... đ... ng... m... t... s... ng... i... đ... ng... r... i, đ... n... cu... c... h... p... có Trần... ng Xuân đ... (b... a... tin là H... Ch... đ... ch... b... o... con dao m... trâu không đem gi... t... gà) thì anh em... i... b... n... Trần Duy, Trần... ng Xuân chúng... đ... t... đ... ." (Tr... n... Đ... n, Thú nh... n).

Lê Đ... t trong bài "thú nh... n", vi... t:

"Lúc này tôi v... n... còn... trong Đ... ng, nh... ng... đ... đ... ng... ch... ng... đ... i... trong tôi đã phát tri... n... m... nh... .

Tôi còn tán thành và đi nói v... i... anh em quan đ... m... c... a... Nguy... n... H... u... Đang. B... n... thân tôi cũng đ... ng... nói "Đ... ng... tr..." cho nên trong cu... c... h... p... s... 4, Trần... n... Đ... c... Th... o, Trần... n... Duy đ... a... ra... ch... tr... đ... c... p... đ... n... nh... ng... v... n... đ... chính trị m... nh... h... n... a... tôi cũng đ... ng... ý". (...)

"Tôi góp ý... k... n... v... i... Trần Duy trong bài "Thành th... t... đ... u... tranh cho... do dân ch..." s... a... ch... a... nh... u... đ... n... :

"Đ... u... tranh cho... do dân ch... là m... t... cu... c... đ... u... tranh lâu dài và gian kh... vì nó là m... t... cu... c... đ... n... công quy... t... l... t... vào nh... ng... đ... đ... u... h... b... i... c... a... xã... h... i. Nó s... b... nh... ng... ph... n... đ... đ... u... và h... b... i... h... n... đ... đ... ng... còn quy... n... hành và th... đ... c... đ... n... tr... xuyên... đ... c... phá... ho... i... có khi b... ng... c... nh... ng... ph... đ... ng... pháp... đ... n... đ... c... ác (ch... này tôi ám ch... các đ... ng... chí... l...nh... đ...) đ... u... tranh cho... do dân ch... không bao gi... ch... là m... t... công... v... c... thu... n... tuy... có... tính... ch... t... qu... n... chúng... đ... ng... r... i... (...).

Đä tän công quan đäm vô sän chuyên chính cäa Đäng, tôi vän đäng Thanh Châu viät bài "Mäu đäch" và còn đä đänh vän đäng Thanh Châu viät vän đä nhà cäa. Tôi gäp ý kän vän tranh mät ngä i đäo chân cho väa giày mäu đäch (...).

Tôi äi viät "Đäi toà sän" cho truyän "Con ngäa già" cäa Phùng Cung, đä kích và vu khäng lãnh đäo văn nghä không chú ý đän các nhà văn trä "(Lê Đät, Thú nhän).

Tóm äi, nhäng cä gäng cäa Trung äng Đäng vän viäc tä chäc täa đàm và viäc gäp riêng Trän Duy, chä gây đäc ít nhiäu chia rä trong näi bä Nhân Văn, nhäng cuäi cùng, khuynh häng đäu tranh chính trä vän thäng. Nguyän Häu Đäng đät nän móng đäu tiên cho mät nhà näc pháp quyän, trong Nhân Văn sä 4, và đän Nhân Văn sä 5, Nguyän Häu Đäng, Lê Đät còn tiän xa hän näa.

Nhân văn số 5 ra ngày 20/11/1956 väi hai bài xã luän chính: Hiän pháp Viät nam 1946 và Hiän pháp Trung hoa bäo đäm tä do dân chä thä nào? cäa Nguyän Häu Đäng, näi dung đäng nghä säa đäi Hiän pháp 1956, hoäc làm mät hiän pháp mäi, và Bài häc Ba Lan và Hung ga ry ký tên Ngä i Quan Sát, do Lê Đät viät, ngä ý näu chính quyän không chäu cäi tä chính trä thì miän Bäc Viät Nam sä trä thành mät Ba Lan, mät Hung-ga-ry.

Lê Đät viät trong bài "Thú nhän":

"Tôi đäng ý väi Nguyän Häu Đäng đä cäp đän vän đä Hiän pháp đä làm áp äc chuän bä cho viäc säa đäi Hiän pháp säp đäm bàn ä Quäc häi (...)

ä "Trên thä giäi lúc đä xäy ra hai sä kän: Vä Poznan và vä Hung-ga-ri. Lúc đä tôi rät bät män väi nhän đänh cäa Đäng vän đä Hung-ga-ri mà tôi cho là "đä täc cho đäch" đäng thäi đä ra khäu hiäu tăng cäng chuyên chính. Tôi viät bài "Bài häc Ba lan, Hung-ga-ri" đä làm áp äc đäu tranh väi quan đäm đä (...)

Quan đäm cäa Trän Đän trong bài "Phäi đä cho trăm hoa đua nä" [Täc là bài "Không có lý gì mà không tán thành trăm hoa đua nä" ký tên H.L, trên NV sä 5] cũng là quan đäm cäa tôi và Trän Đän thäng ng bàn chä träng "Đäng không thä quyät đänh, quän chúng mäi là träng tài äi

cao.”(Lê Đ&t, Thú nh&n).

Nhân Văn số 6

V& Nhân Văn số 6, Tr&n Duy cho bi&t:

"Xong số 3 thì tôi chu&n b& m&y số sau, tôi chu&n b& cái affiche v& Ba Lan thì chính tôi lên t&p xúc v& i số quán Ba Lan, h& cho tôi t&t c& tài li&u, affiche, tranh & nh v& Ba Lan và tôi đang đ&nh làm số đó. Nh&ng sau v& tôi lên g&p ông Đ&ng &y, thì ông Đ&ng ông ð&ng ð&ng ông t& đ&ng thay đ&i. Lê Đ&t cũng b&o cái chuy&n mà Đ&ng lên nhà in t& đ&ng thay đ&i n&i dung r&t là nguy hi&m. Thì r&i x&y ra v&ic mà bên công an can th&p, nh&ng không can th&p đ&n ban biên t&p, không can th&p đ&n ng& i, ch& ð&nh số báo l&i và không cho phát hành. M&u số báo &y ra thì ch&a bi&t tình hình số đ& đ&n đâu. T&t c& số báo đó tôi hoàn toàn không bi&t"

(Tr&n Duy tr& i RFI).

Lê Đ&t vi&t trong i thú nh&n:

"Đ&n số 6, Đ&ng m&n đ&c m&t số France Observateur, bàn nên ra m&t số đ&c bi&t v& Ba lan. Tôi r&t tán thành cho r&ng Đ&ng ta hay b&ng bút tài li&u bây gi& đ&u tranh b&ng cách trình bày nh&ng tài li&u n&c ngoài tác đ&ng r&t t&t mà Đ&ng có mu&n phê bình cũng không làm gì đ&c. Đây cũng là m&t ch&n thu&t t&t đ& t&n công Đ&ng."

Bài v& số này do Đ&ng và Tr&n Duy số p x&p. V& bài xã lu&n c&a Nguy&n H&u Đ&ng tôi cũng xem cũng nh& nh&ng bài xã lu&n m&y số 4, 5 tr&c khi Nguy&n H&u Đ&ng đ&a in. Đ&c đ&n ch& "nhân dân có quy&n b&u tình", tôi h&i. Nguy&n H&u Đ&ng tr& i "Báo Nhân dân đã kho& ch& i, đánh cho m&t đ&n nh& th& là ch&u". [Ch& này ch&c Nguy&n H&u Đ&ng ch&i ch& : Lê Đ&t h&i nhân dân, Nguy&n H&u Đ&ng tr& i Nhân Dân]

Lúc đó t&t c& tâm trí tôi ch& lo đ&i phó v& i các báo c&a Đ&ng, nên đ&ng tình. Trong lúc đ&ng in

số 6, thì phong trào phản đối lên mạnh. Tôi muốn đóng cửa. Nhưng trong cuộc họp chỉ trích người tiếp cận, Trần Địch Thọ và Trần Xuân, Phan Khôi không tham gia. Nhưng kẻ thù báo cũng bắt đóng cửa. Tôi nghĩ Chi bộ thì hành kế lút và cũng hoang mang, nghĩ số phận nhà cửa chúng không biết làm thế nào nên lánh mặt và không gặp anh em nữa".

"Đôi lúc tôi có nghĩ "Giá có biết tình đời Trung Quốc thay đổi đổi người thì tốt". Nhưng tôi lo không muốn biết tình xảy ra vì nếu có "mặt là tôi sẽ bắt vào Hồ lò, hai là trong lúc hèn quân hèn quan sẽ bắt treo cổ".

"Giữa tôi và Nguyễn Hữu Đang lúc đầu không phải là khác nhau về lập trường chính trị mà chính chất khác nhau về phương pháp mà thôi." (Lê Đức Thọ, "Thú nhàn")

Nhưng vậy, trong những ngày cuối cùng của Nhân Văn: Trần Địch Thọ và Phan Khôi vẫn là những người tiếp cận, Trần Xuân không rõ là ai.

Ngày 09/12/1956, Hồ Chí Minh ký sắc lệnh: Báo chí phải "phục vụ công nông binh", phải viết nên "chuyên chính vô sản". Phải từ 5 năm đến khi sai chung thân kẻ nào vì phạm những cấm đi u.

Theo Hoàng Văn Chí, những đi u kho trong sắc lệnh 15/12/56 đã được ban bố từ tháng 10/54, sau khi tiếp thu Hà Nội. Những lúc đó báo chí phản đối đầu là của Đảng, nên những cấm đi u chỉ "giao hèn mạt" mà vẫn được áp dụng triệt để :

-Không được chính trị, chính chất.

-Không được xúc động nhân dân làm loạn.

-Không được nói xấu các nước bạn.

-Không được tiết lộ bí mật quân sự.

-Không được đăng bài viết có phạm phạm h&i đ&n thu&n phong m& t&c. (TH&NT&B, trang 31).

Nh&ng t& khi Nhân Văn Giai Phẩm xuất hiện, nh&ng t& báo "đ&i l&p" này không tuân thủ nh&ng c&m đ&i u n&a: Nội dung bài viết chuyển n& t&i rõ ràng ý ch&ng đ&ng, ch&ng ch& đ&.

15/12/1956, Nhân Văn số 6 đang in, b& ch&n l&i và b& thu h&i.

*

Chúng ta viết nhìn lại quá trình hình thành và mất sự kiện xảy ra trong nội bộ báo Nhân Văn. Rồi tiết là đi u kiện t& li&u hi&n nay ch&a th& soi t& nh&ng gì xảy ra trong nội bộ Giai Phẩm. Nh&ng qua nh&ng ch&ng nh&n, đ&c bi&t c&a Lê Đ&t trong phạm Thú nh&n, ông cho bi&t rõ sự thực viết h&u tr&ng Nhân Văn; viết tranh đấu cũng như óc chia rẽ, phân hoá trong môi con người, tr&c hoàn c&nh l&ch s&.

Viết viết văn bản, Nhân Văn, viết nh&ng bài viết c&a Nguy&n H&u Đ&ng, Lê Đ&t... mất mất tr&n đ&u tranh chính trị. Giai Phẩm viết nh&ng bài c&a Tr&ng T&u, Tr&n Đ&c Th&o... mất mất tr&n t& t&ng. Phan Khôi nh& mất viết thể lĩnh tinh thần c&a hai tờ báo.

Toàn bộ Nhân Văn Giai Phẩm là mất kết hợp chặt chẽ giữa văn nghệ sĩ và trí thức trong cuộc đấu tranh cho tự do sáng tác và tự do dân chủ. Hai hình thái đấu tranh này đi đôi với nhau, không thể tách rời, như là Tr&n Đ&c Th&o: "Văn nghệ và chính trị không thể tách rời, không có tự do dân chủ, làm sao có tự do sáng tác? "

H&t phạm n th& V